

Bl. 11. 12(4), 1986

-1-

VOGELS VAN "DE UTRECHT"

BROEDSEIZOEN 1986

:

GOORVEN- & FLAES- RESERVAAT

(Door: Lex Peeters)

Het Goor- en Flaes-reservaat maakt als broedgebied van schaarse soorten al enkele jaren achtereen een positieve ontwikkeling door. Deze tendens zette zich ook in 1986 voort.

Van de populatie's van Wintertaling, Tafeleend, Kuifeend, Slobeend en Wulp bestaat het vermoeden, dat ze niet toe- of afnamen. Dit in tegenstelling tot de Dodaars, waarvan merkbaar minder paartjes in het gebied aanwezig waren. Buizerd, Torenvalk, Sperwer en Groene Specht kwamen op grond van de vele waarnemingen wellicht tot broeden.

Alle overige interessante soorten zullen hieronder wat uitgebreider besproken worden.

FUUT:

Nadat de Fuut circa 25 jaar lang als broedvogel in het reservaat ontbroken heeft, vond in 1986 alweer voor het derde achtereenvolgende jaar een broedgeval plaats. Op de Kleine Flaes werden namelijk twee jongen groot gebracht. Toch viel dit resultaat eigenlijk tegen. Dat komt omdat zich gedurende het broedseizoen ook nog eens vier Futen-territoria op de Flaes aftekenden. Het betrof paartjes, die elk steeds in dezelfde hoek van het ven verbleven, vaak dicht bij het riet. Het gedrag gaf over het algemeen een waakzame indruk. Omdat op de Flaes geen enkel jong is gezien, moet er echter vanuit worden gegaan, dat het bij mislukte broedpogingen is gebleven.

Aangezien van 14-03 tot en met 13-05 minimaal 3 (max.5) Futen op het Goorven verbleven, waren lange tijd liefst 13 exemplaren in het totale reservaat aanwezig.

GEOORDE FUUT:

De Geoorde Futen-populatie blijft zich erg gunstig ontwikkelen. In 1986 kwamen weer 6 paren meer tot broeden, dan in het voortreffelijke broedseizoen van vorig jaar (zie tabel 1).

Tot 1986 lag het zwaartepunt in de verspreiding al jarenlang bij het Goorven. Daar is nu een sterke verandering in gekomen. De toename voltrok zich immers uitsluitend bij de Flaes en het Talingven (het ven ten westen van het Goorven). Het aantal broedparen bij het Goorven nam opvallend af tot een duidelijk dieptepunt in de afgelopen vier jaar.

Tabel 1:

Overzicht van de populatieontwikkeling van de Geoorde Fuut in het Goor- en Flaes - reservaat, vanaf 1983.

JAAR:	FLAES:	GOORVEN:	TALINGVEN:	HAZENKOLK:	TOTAAL:
1983	5 - 4	7 - 7	4 - 4	1 - 0	17 - 15
1984	2 - 1	9 - 9	4 - 4	0 - 0	15 - 14
1985	5 - 5	11 - 11	3 - 3	0 - 0	19 - 19
1986	16 - 15	5 - 4	8 - 6	0 - 0	29 - 25

Het eerste cijfer in elke kolom geeft het aantal aanwezige paartjes aan, het tweede cijfer het aantal succesvolle broedsels.

Tabel 2:

Overzicht resultaten broedseizoen 1986, Geoorde Fuut.

	FLAES:	GOORVEN:	TALINGVEN:	TOTAAL: c.q. GEM:
Aantal paren aanwezig:	16	5	8	29
Aantal paren succesvol gebroed:	15	4	6	25
Totaal aantal jongen (minimaal):	24	5	10	39
Gemiddeld aantal jongen/ paar.:	1,6	1,3	1,7	1,5
Aantal jongen uiteindelijk volgroeid:	21	4	6	31

De 25 Geoorde Futen-paren brachten in 1986 tesamen 31 jongen groot, hetgeen in verhouding overeen komt met 1985, toen 19 paren 25 jongen groot brachten. Het sterftecijfer was afgelopen seizoen niet erg hoog. Wel lag het gemiddelde aantal juvenielen per paar laag. Dat bedroeg nu 1,5 tegenover 1,9 in 1985.

Op 29-07-'86 waren nog 27 adult Geoorde Futen in het totale reservaat aanwezig. Meer dan de helft van de oudervogels was toen dus reeds weggetrokken. Van het overgebleven deel hield nog 81,4 % zich actief bezig met het opvoeden der jongen. De ouders vertrekken dus blijkbaar vrijwel meteen, zodra de jongen zelfstandig zijn, of door omstandigheden om het leven zijn gekomen.

ROERDOMP:

Er is steeds meer reden om aan te nemen dat de Roerdomp weer een jaarlijkse broedvogel is bij de Flaes. Na de vermoedelijke broedgevallen van 1984 en 1985 was de soort dit jaar al vroeg in het voorjaar in het gebied aanwezig. Op 14-03, toen het ven nog gedeeltelijk dichtgevroren was, zat een exemplaar in de zuidelijke rietkraag volop te roepen. Tenminste tot en met 17-05 werd de vogel elk bezoek gehoord.

BERGEEND:

Sinds dat bij de Flaes in 1981 een broedgeval van de Bergeend plaats vond is het reservaat het enige broedgebied van deze soort in de Kempen.

Voor 1986 kan weer een succes gemeld worden, hoewel op grond van de aanwezige vogels van een matig resultaat gesproken moet worden. Gedurende het gehele broedseizoen waren, verspreid over het reservaat, tenminste 8 exemplaren aanwezig, vermoedelijk 4 mannetjes en 4 vrouwtjes. Waarnemingen werden bekend van het Goorven, het Talingven, de Hazenkolk, de Flaes en de Kleine Flaes. In de omgeving van de twee laatstgenoemde vennen werd de soort stevast opgemerkt. Op 13-06 verbleven hier twee groepjes van 4 exemplaren. Op 29-07 begeleidde een paartje op de Flaes 5 jongen, die reeds half zo groot waren als de ouders. Op 18-08 waren de inmiddels volgroeide jongen hier nog altijd aanwezig.

In het verleden is gebleken, dat in het reservaat onder kleine Bergeendjongen veel slachtoffers vallen! Het is daarom niet uitgesloten dat een minder succesvol broedgeval van een of meer paren onbemerkt is gebleven.

Hieronder volgt voor alle volledigheid een overzicht van het populatieverloop van de Bergeend, sinds de soort zich als broedvogel in het gebied vestigde.

1981: 1 broedgeval.	1984: tenminste 3 broedgevallen.
1982: mogelijk broedpoging.	1985: mogelijk broedpoging.
1983: 2 broedgevallen.	1986: tenminste 1 broedgeval.

HAVIK:

Zeer waarschijnlijk vond ergens vlak aan de Neterselse heide een broedgeval plaats. Herhaaldelijk werden exemplaren waargenomen. Op 14-03 vlogen hier een mannetje en een vrouwtje laag achter elkaar door de bossen. Het mannetje had een prooi in de klauwen.

BRUINE KIEKENDIEF:

Tot en met 1976 kon de Bruine Kiekendief beschouwd worden als een incidentele broedvogel van het gebied. In 1976 kwamen nog vier jongen groot in de rietkraag van de Flaes. Schaafwerkzaamheden met een Bulldozer deden in augustus van dat jaar echter een groot deel van het riet verwijderen en maakten het terrein voorlopig ongeschikt als broedgebied. Nadien kwam de soort bij het Goorven en de Flaes alleen nog maar voor als doortrekker, of in een enkel geval als overzomeraar.

In 1986 kwamen rond het broeden van de Bruine Kiekendief enkele vermeldenswaardige feiten aan het licht. Vandaar dat alle waarnemingen hieronder wat uitgebreider besproken zullen worden:

Op 29-04-'86 kwam bij de Flaes een mannetje aangevlogen met een grote pluk nestmateriaal. Hiermee viel hij in het oostelijke puntje van de zuidelijke rietkraag in. Vrij snel daarop werd hij gevolgd door een vrouwtje. Na zeker een kwartier observeren hadden de vogels de plek nog niet verlaten.

Op 04-05-'86 vloog het mannetje met een flinke sliert nestmateriaal vanaf het Goorven in de richting van de Flaes.

Op 13-05-'86 viel het mannetje - na langdurig in de omgeving van het Goorven te hebben gejaagd - op exact de zelfde plek in als op 29-04.

Op 31-05-'86 werd het mannetje jagend waargenomen boven de rietkragen van de Flaes.

Op 13-06-'86 werd voor het eerst sinds 29-04 weer een vrouwtje gezien. Het erg gehavende exemplaar hield zich op in de omgeving van het Goorven. Het mannetje kwam bij de Flaes aangevlogen met een prooi, en viel in op een totaal andere plek dan de vermoedde nestplaats, te weten in de omgeving van het Snippenven.

Op 29-07-'86 is de verwarring compleet. Het mannetje, het gehavende vrouwtje en een onbeschadigd vrouwtje hangen gedurende lange tijd boven de zuidelijke rietkraag van de Flaes. Het mannetje valt even later weer in ter hoogte van het Snippenven.

Op 31-07-'86 is het mannetje actief aan het jagen in de omgeving van de Flaes.

Op 08-08-'86 worden het mannetje en het vrouwtje met het complete verenkleed bij de Flaes waargenomen.

Op 10-08-'86 jagen het mannetje en het onbeschadigde vrouwtje, steeds dicht in elkaars nabijheid, boven de Neterselse heide ten zuiden van het Goorven.

Op 13-08-'86 is het grote moment aangebroken. Twee onvolwassen Bruine kiekendieven hangen nog enigzins onbeholpen onder het mannetje boven de heide. Onafgebroken maken de jonge vogels een hoog kekkerend geluid (bedelen).

Nadien werden zowel de oudervogels als de jongen nog veelvuldig in het gebied waargenomen.

Van de gegevens is eigenlijk maar 1 feit met zekerheid af te leiden. Er vond na 10 jaar weer met succes een broedgeval van de Bruine Kiekendief plaats. Twee jongen waren het resultaat! Er zijn twee nesten geweest, waarvan er een mogelijk een reserve-nest betrof. Gezien de aanwezigheid van twee vrouwtjes die elk bij het broeden betrokken leken te zijn, is de mogelijkheid van bigamie echter aannemelijker. Omdat tussen 13-06 en 29-07 (dus 1½ maand lang) geen bezoeken plaats vonden, is het niet bekend ofdat uit een eventueel ander broedsel jongen zijn uitgevlogen.

BOOMWALK.

Gedurende het broedseizoen werd de soort bijna elk bezoek opgemerkt. Verschillende waarnemingen hadden betrekking op een exemplaar, dat vanuit de Flaes met een prooi doelgericht in oostelijke richting vloog. Een nest werd helaas niet ontdekt.

TURELUUR.

Afgelopen seizoen is een lange traditie onderbroken. Jaarlijks broedde een paartje Tureluurs in een vochtig weiland op de Spreeuwelse heide. Daar was de soort afgelopen broedseizoen echter afwezig. Er stond wel een positieve ontwikkeling op de Neterselse heide tegenover. Daar waren dit jaar na een vrij lange periode van afwezigheid namelijk weer twee paartjes van de partij, 1 in de omgeving van de Hazenkolk en 1 ten zuiden van het Talingven. In de omgeving van de Hazenkolk werden nog wel jaarlijks Tureluurs gezien, maar het betrof dan telkens het paartje van de Spreeuwelse heide, dat hier kwam fourageren.

ZWARTKOPMEEUW.

Gedurende het broedseizoen werden enkele keren Zwartkopmeeuwen waargenomen bij het Goorven. Frank Neyts zag hier 1 x een exemplaar in broedhouding tussen de Kokmeeuwen zitten, in de noordwesthoek van het ven. Dit hoeft overigens niet op een broedpoging te duiden. Zwartkopmeeuwen nemen wel vaker plaats in een Meeuwenkolonie, zonder dat zich er een nest bevindt. De vogel werd later echter, op 13-06, in dezelfde omgeving alarmerend aangetroffen.

Op de vertrouwde plek op het eilandje in het Talingven ontbrak de soort dit jaar. Wel waren waarnemingen bij een kolonie Kokmeeuwen aan de Noordzijde van de Flaes zeer verdacht! Op 04-05 verbleven hier zeker twee-, waarschijnlijk zelfs drie paren. In eerste instantie bevonden zij zich vermoedelijk tussen de broedende Kokmeeuwen, maar bij verstoring namen de

vogels plaats op het open water. Op 13-05 en 17-05 werd op de zelfde plaats 1 exemplaar ontdekt en op 31-05 hield een exemplaar zich op temidden van de Kokmeeuwnesten. Een ander exxmplaar vloog luidalarmerend rond. Op 13-06 hingen twee Zwartkopmeeuwen boven het ven, om na hoog opthermieken in zuidelijke richting te verdwijnen, mogelijk met de opzet om te gaan fourageren. Samengevat werden tussen 04-05 en 13-06 bij elk bezoek aan de Flaes Zwartkopmeeuwen aangetroffen, bijna in alle gevallen op ongeveer dezelfde plaats.

Een overzicht van broedgevallen van de Zwartkopmeeuw in het Goor- & Flaes-reservaat laat zien dat de soort tegenwoordig jaarlijks in het broedseizoen aanwezig is en waarschijnlijk zelfs als jaarlijkse broedvogel kan worden aangemerkt.

Jaar:	Aantal paren aanwezig:	Aantal paren gebroed:	Jaar:	Aantal paren aanwezig:	Aantal paren gebroed:
1975	1	1	1981	1	0
1976	0	0	1982	1	0
1977	0	0	1983	4	3-4
1978	1	0-1	1984	2	1
1979	0	0	1985	2	0-2
1980	0	0	1986	3	1-2

PORSELEINHOEN

In de broedtijd zouden bij de Flaes een keer drie zangposten vastgesteld zijn. (Mondelinge mededeling V. Retel-Helmrich). Een van de exemplaren zou wat later in het seizoen zijn teruggehoord. Of er sprake is geweest van een of meer broedgevallen is niet bekend. De waarnemingen zijn echter sowieso erg waardevol, aangezien het Porseleinhoen nog maar één keer eerder in het reservaat werd opgemerkt.

BOSUIL

In de bossen die aan het Goorven grenzen was dit jaar voor het eerst een zangpost van de Bosuil gevestigd. In totaal telde de Bosuilenpopulatie op Landgoed De Utrecht afgelopen seizoen tenminste 8 paren.

ZWARTE SPECHT.

In de directe omgeving van het Goorven en de Flaes waren in het broedseizoen tenminste drie territoria van de Zwarte Specht gevestigd.

ROODBORSTTAPUIT.

De Roodborsttapuit is een incidentele broedvogel van de Neterselse en Misperleindse heide, Het is daarom bijzonder dat dit jaar liefst twee broedpaartjes in het gebied aanwezig waren. Een paartje werd enkele malen, met lange tussenpozen, ten zuidoosten van het Goorven opgemerkt. . . . Het andere paar, dat zich ophield ten noorden van het Goorven richting Flaes, bracht in elk geval jongen groot. Begin mei bevond zich ook een koppel ten oosten van de Hazenkolk. Het bleef echter bij een eenmalige waarneming.

FLUITER.

Vanaf 04-05 werd - traditiegetrouw - regelmatig een Fluitter gehoord in het bos dat aan de noordzijde van het Goorven grenst. Nieuw was dit jaar een zangpost in een naaldbos met rijke ondergroei, ten oosten van de Flaes.

GEELGORS.

Rondom Goorven en Flaes bevonden zich zeven zangposten van deze soort.

Ik zou dit overzicht graag besluiten door iedereen op te roepen om eventuele aanvullingen aan mij door te geven.

Lex.

